

Urmiya-Türkün ilk beşiyi - sevgi ocağı

(əvvəli 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10 və 11 fevral tarixli saylarımızda)

Söylənənlərə görə, "həmin dənizdən İsrailə İordaniya hər il milyardlarla dollarlıq gəlir götürürlər. Orada şərait yaradıblar, dəniz heyvanları saxlayırlar və s. Bu göldən də yaxşı mənfəət götürmək olar". Mənbələrin məlumatına görə, Urmiya gölü və onun yüksək müalicəvi funksiyaya malik palçıqı artroz, əsəb, traxoma, müxtəlif dəri xəstəlikləri, böyrək, həzm sistemi, qadın xəstəliklərinin müalicəsi üçün əhəmiyyətlidir. Zənbil, Həftəpə və Qaynar yer mineral və qaynar su mənbələri də böyük müalicəvi əhəmiyyətə malikdir. Çahar Bürc binası və İsmail Ağa, Kazım xan, Bardok, Dam Daş və Baxşı Qala qalaları kimi tarixi və memarlıq abidələri, Köhnə Bazar, Mirdavud məzarı, Əski Cami məscidi, Sərdar və Urmiya minarəsi, Ələvi minbəri təbiətin qoynunda açıq muzeylərdir. Urmiya

beş bölgəyə ayrılır. Rza Şah Pəhləvinin hakimiyyətdə olduğu 1937-ci ildə gölün adı rəsmi mənbələrdə onun şərəfinə "Rzaiyyə" adlandırılıbmış. 1946-cı ildə Azərbaycan Milli Hökuməti bu adı dəyişdirsə də, oğlu Məhəmməzə Pəhləvinin dövründə gölə "Rzaiyyə", "Rzaiyyə gölü", "Kəbudan", "Çiçsit" kimi adlar da verilib. İran inqilabından sonra isə şahla bağlı adlar ləğv edildiyindən gölün adı da "amnistiyaya düşüb". "Rəsmi Tehran dəfələri ilə edilən müraciətlərə baxmayaraq, Urmiya şəhərində tarixi abidələrin və məhəllələrin dağıdılması, qədim adların dəyişdirilməsi prosesini də dayandırmayıb. Urmiya şəhərindəki tarixi "Gülüstü" məhəlləsində yerləşən qədim "Lütfəlixan məscidi" artıq uçmaq üzrədir. Məlumatə görə, 4-5 il öncə şəhərin hazırda "İmam" xiyabanı adlanan küçəsində "Şeyx Əlixan Hamamı" da "Sərdaran" prospektinin salınması adı altında sökülüb. Urmiya şəhərindəki "Doqquz pillə buzxanası"nın adı dəyişdirilərək "Yəxçələ nohe-pille", Qoşaçay Miyandoab, Soyuqbu-laq isə Mahabad, Xana şəhəri Piranşəhr, Sulduz Nəğədə, Qızıl Xənəyə Xaneqahe-Sorx adlandırılıb".

Qədim adların dəyişdirilməsi prosesi eynilə erməni vandallarının Qərbi Azərbay-

Urmiyanın və Urmiya gölü hadisələrinin Güney Azərbaycan ədəbiyyatında bədii təəcəssümü...

canda yürütdükləri addəyişmə, türk tarixini saxtalaşdırma əməliyyatlarını xatırladır. Vətənin və xalqın Urmiya dərdi, bu dərddə nəfəs-nəfəsə yaşamaq, gözlərinin qabağında əsrarəngiz gözəlliklər yurdunun, duzlu gəlininin son nəfəsini verməsi Güney şairlərinin ürəyini köz-köz edir, qəlb ağrısından azacıq da olsa, qurtulmaq üçün qələmə sarılır, fəryad və nalələrini misralara çevirirlər. Bu dərddə, ağrı-acı Qadir Cəfəri, Ülker Uçqar, İsmayıl Ülker, Hüşəng Cəfəri, Nazir Şərəfxani, Mahmud Sadiqpur Şaminin və b. şeirlərinin misraları arasından boy verir. Hüşəng Cəfərinin Urmiya haşr etdiyi şeirdə Güney fəallarının gölün qurudulmasına

qarşı keçirdikləri aksiyada səsləndirdikləri "Gəlin gedək ağlayaq, Urmiya gölün dolduraq!" şüarının əks-sədası ilə bərabər, dünyanın bu böyüklükdə problemə laqeydliyi, Güney Azərbaycan türklərinin də Ermənistanın amansız hücumlarının, soyğunçuluq və işğalçılıq planının mənəşəsində can çəkşirdən Quzey Azərbaycan türkləri kimi meydana köməksiz, yalnız qalması səbəbindən şairin qəlb ağrıları da təsirli bədii ifadəsini tapmışdır. Hansı tərəfdən baxırsa, Vətəninə dustaq görün Hüşəng Cəfərinin dərddə həssas ürəyi sıxılır, quruyan gölü göz yaşları ilə doldurmaq istəyində bulunur, eyni zamanda bu iş üçün də məhz el birliyinin gerek olduğunu, əks təqdirdə, yəni, bu birlik olmazsa, məğlub ediləcəyini anlayan və anladan elin qeyrətli oğlu yazır:

*Ürəyim darıxır, sıxılıram mən
Qolumdan saxlayın, halımı sorun...
El gücü olmasa yıxılıram mən
Urmiya gölü tək yalnızam, yalnız
Gedirəm zülmətin kökün yolduram
O qədər ağlıyam ki, Urmiya gölündə
Göz yaşımıla Urmiya gölün dolduram...*

(davamı növbəti saylarımızda)

Esmira FUAD,
filologiya elmləri doktoru.